

„Governare și democrație în Moldova” este un e-jurnal bilunar realizat de Asociația pentru Democrație Participativă ADEPT, care ia în discuție calitatea guvernării și reflectă evoluția proceselor politice și democratice în Republica Moldova. Publicația apare cu sprijinul financiar din partea Ministerului Afacerilor Externe al Regatului Unit al Țărilor de Jos, în cadrul proiectului “Promovarea Bunei Guvernări prin Monitorizare”. Opiniile exprimate în articolele publicate nu reprezintă, în mod necesar, și punctul de vedere al finanțatorului. Responsabilitatea pentru veridicitatea celor afirmate aparține exclusiv autorilor articolelor.

CUPRINS

I. ACTIVITATEA INSTITUȚIILOR PUBLICE.....	2
GUVERN.....	2
1. Numiri. Demisii.....	2
2. Hotărâri.....	2
3. Dispoziții.....	3
4. Ședințe. Decizii.....	3
II. POLITICI ECONOMICE.....	5
1. Macroeconomie.....	5
<i>Economia este pe „valul creșterii”.....</i>	5
2. Finanțe publice.....	6
<i>Bugetul – „pe ultima sută de metri”.....</i>	6
<i>Riscul să intrăm în 2012 fără buget.....</i>	6
<i>Practica distribuirii cheltuielilor pe criterii politice.....</i>	6
3. Prețurile și inflația.....	7
<i>O scădere temporară a prețurilor a generat deflație în august.....</i>	7
4. Sistemul bancar.....	7
<i>Diminuarea ponderii creditelor neperformante – o redresare a sistemului.....</i>	7
5. Comerțul extern.....	7
<i>Exporturile par a fi principalul motor al creșterii economice.....</i>	7
III. TRANSNISTRIA.....	9
<i>Pregătiri de alegeri în Transnistria.....</i>	9
<i>Întâlnirea Premierul Vlad Filat cu liderul transnistrean Igor Smirnov.....</i>	9
<i>Reluarea negocierilor oficiale în format “5+2”.....</i>	10
IV. RELAȚII EXTERNE.....	11
1. Integrarea europeană.....	11
<i>Prima sesiune plenară a Adunării Parlamentare Euronest.....</i>	11
<i>Rezoluția Parlamentului European privind negocierea Acordului de Asociere între RM și UE.....</i>	11
<i>Primul raport de progres privind implementarea Planului de Acțiuni privind liberalizarea regimului de vize.....</i>	12
<i>Ședințele grupurilor de lucru pentru coordonarea proceselor desfășurate în cadrul dialogului R.Moldova-UE.....</i>	12
<i>Al II-lea Summit al Parteneriatului Estic.....</i>	12
2. Cooperarea bilaterală.....	13
<i>Republica Moldova – Republica Finlanda, Regatul Suediei și Regatul Norvegiei.....</i>	13
<i>Republica Moldova – Polonia.....</i>	14
<i>Republica Moldova – Republica Cehă.....</i>	14
3. Cooperarea multilaterală.....	14
<i>Republica Moldova – GUAM.....</i>	14
<i>Republica Moldova – Consiliul Europei.....</i>	15
<i>Republica Moldova – ONU.....</i>	15
<i>Republica Moldova – CSI.....</i>	15
V. COMENTARII.....	17
Cine se teme de alegeri anticipate?.....	17
Performanța sistemului bancar și creditelor neperformante.....	19

La această ediție au contribuit: Igor Boțan, Elena Prohnițchi, Iurie Gotișan

I. ACTIVITATEA INSTITUȚIILOR PUBLICE

GUVERN

1. Numiri. Demisii

Guvernul a aprobat proiectul decretului privind demiterea lui Iurie Dominic din funcția de șef al Marelui Stat Major. Decizia a fost luată la solicitarea președintelui interimar, comandat suprem al forțelor armate.

2. Hotărâri

Hotărârea privind aprobarea Programului activităților de reintegrare a țării pe anul 2011. Documentul prevede alocarea a circa 9 milioane de lei pentru activități de dezvoltare și modernizare a instituțiilor din sistemul educațional, reparația drumurilor, clădirilor și apeductelor, protecția persoanelor în etate și cu dizabilități.

Hotărâri vizînd aspecte de e-guvernare. Guvernul a aprobat:

- Programul strategic de modernizare tehnologică a guvernării (e-Transformare);
- măsurile în domeniul e-Transformare a guvernării;
- Strategia tehnologică pentru e-transformarea guvernării;
- Planul de acțiuni privind implementarea Concepției Sistemului informațional automatizat "Registrul informației criminalistice și criminologice" și a e-serviciilor pentru anii 2011-2012.

Hotărârea cu privire la aprobarea listei actelor legislative și normative care vor fi monitorizate de către organele centrale de specialitate ale administrației publice în semestrul II al anului 2011. Documentul include 27 de acte legislative și normative, care vor fi monitorizate, printre care și:

- Codul transporturilor auto;
- Legea privind securitatea aeronautică;
- Legea cu privire la comerțul interior;
- Legea cu privire la patenta de întreprinzător;
- Legea cu privire la asistența juridică garantată de stat;
- Legea privind autorizarea executării lucrărilor de construcție;
- Legea comunicațiilor electronice;
- Legea cu privire la funcționarea limbilor vorbite pe teritoriul Republicii Moldova.

Hotărârea cu privire la crearea Comisiei guvernamentale pentru politicile de tineret. Comisia va fi constituită din 20 de membri, pe bază de paritate între reprezentanții organelor administrației publice centrale și reprezentanții organizațiilor neguvernamentale de tineret. Reprezentanții societății civile vor fi selectați de Ministerul Tineretului și Sportului, în urma unui concurs al dosarelor aplicate. Principalele atribuții ale Comisiei sînt coordonarea elaborării, implementării și monitorizării politicilor de tineret, colaborarea intersectorială și inițierea programelor naționale în domeniul tineretului. De asemenea, Comisia va monitoriza implementarea Strategiei naționale pentru tineret.

Hotărâri pentru aprobarea unor reglementări:

- Regulamentul privind modul de desfășurare a concursului de selectare a rezidenților și a proiectelor investiționale pentru parcul industrial, precum și a Raportului-model privind activitatea desfășurată în cadrul parcului industrial;
- Regulamentul cu privire la activitatea delegației Republicii Moldova în Comisia Unificată de Control;

- Regulamentul-cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social „Echipă mobilă” și standardele minime de calitate.

Hotărâri pentru aprobarea unor proiecte de legi:

- pentru aprobarea Strategiei de reformare a sectorului justiției pentru anii 2011-2015;
- privind activitatea specială de investigație;
- pentru modificarea unor acte legislative (protejarea funcționarilor care vor denunța acte de corupție).

Hotărâri pentru alocarea mijloacelor financiare:

- peste 815 mii se alocă în scopul instalării și configurării tehnicii de prelevare a datelor biometrice în misiunile diplomatice și oficiile consulare ale țării noastre, pentru emiterea pașapoartelor biometrice cetățenilor RM aflați în străinătate;
- suma de 175 mii lei se alocă pentru acoperirea cheltuielilor aferente organizării recepției oferite de Președintele interimar al RM cu ocazia aniversării a 20-a a proclamării independenței;
- peste 113 mii lei se alocă pentru confecționarea medaliilor laureaților Premiului Național;
- suma de 100 mii lei este alocată pentru realizarea filmelor documentare de lungmetraj despre viața și activitatea regizorului Emil Loteanu și a actorului Grigore Grigoriu.

3. Dispoziții

Efectele secetei

Prim-ministrul a cerut instituțiilor responsabile să intervină de urgență pentru a preveni efectele secetei cu care se confruntă Republica Moldova, începând cu luna august.

Portul Giurgiulești

Premierul a dispus Ministerului Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor prezentarea informației detaliate privind transportul de mărfuri și de pasageri la Portul Giurgiulești, iar Ministerului Economiei - să facă publice prevederile Acordului adițional privind atragerea investițiilor în Portul Internațional Liber Giurgiulești. Agenției Moldsilva i s-a cerut clarificarea situației statutului terenurilor, inclusiv a fîșilor forestiere.

Calitatea serviciilor de telefonie mobilă

Ministerului Tehnologiei Informației și Comunicațiilor i se cere să verifice calitatea oferii serviciilor de către operatorii de telefonie mobilă, în special în teritoriu și să întreprindă acțiunile necesare de ameliorare a lor.

Calitatea instruirii în școlile auto

Premierul a menționat situația defectuoasă privind atestarea conducătorilor auto, cerînd ministerelor de Interne, Transporturilor și Infrastructurii Drumului și celui al Educației prezentarea unei poziții consolidate în această problemă.

4. Ședințe. Decizii.

Vizită la S.A. „Tracom”

Prim-ministrul a vizitat Uzina de tractoare „Tracom” S.A., unde s-a documentat asupra stării de lucruri și situației privind planurile de privatizare a întreprinderii, a vizitat firmele-rezidente, care desfășoară activitate de producere, dar și mai multe hale ce staționează. La finalul vizitei, Prim-ministrul a convocat o ședință de lucru cu conducerea întreprinderii, în cadrul căreia a atras atenția asupra patrimoniului întreprinderii, în special asupra

cantităților mari de metal uzat. Vlad Filat a spus că în procesul de privatizare trebuie să se ia în calcul și intențiile unor așa-numiți investitori de a obține profituri doar pe baza vinderii la fier vechi a strungurilor și utilajului învechit. Prim-ministrul a subliniat că procesul de privatizare urmează să fie stopat, pentru a ajusta infrastructura la exigențele potențialilor investitori, iar suprafețele de producere urmează să fie ocupate de către rezidenți care doresc cu adevărat să desfășoare activitate de producere și excluderea rezidenților intermediari.

Ședința cu efectivul MAI

Premierul a felicitat colaboratorii Ministerului Afacerilor Interne pentru modul în care au reacționat în cazul crimei care a avut loc la una din terasele din centrul capitalei Moldovei, dar a menționat că există multiple probleme în ceea ce ține de libertățile și drepturile omului. Vlad Filat a declarat că în întreaga lume se întâmplă cazuri tragice, dar asta înseamnă că este necesar de muncit mai mult la capitolul profilaxia crimelor. În context, au fost date indicații privind studierea necesității modificării legislației privind posesia armelor, în scopul aplicării unor sancțiuni mai dure pentru cei care dețin arme ilegal.

Ședința Consiliului Fondului de Investiții Sociale (FISM)

În cadrul ședinței Consiliului național al FISM, la care a participat și Primul-ministru, a fost aprobată o listă cu 117 proiecte de infrastructură ce vor fi implementate în zonele rurale, precum și o listă cu 150 de școli de circumscripție prioritare pentru finanțare. Bani necesari în scopul implementării proiectelor, circa 10 milioane dolari SUA, sînt asigurați din fonduri externe. În cadrul ședinței s-a vorbit și de utilizarea eficientă a spațiilor libere de menire socială din localitățile rurale, premierul solicitînd prezentarea listei instituțiilor cu menire socială libere și care ar putea fi utilizate pentru deschiderea unor centre comunitare, de asistență la domiciliu sau pentru copii.

II. POLITICI ECONOMICE

1. Macroeconomie

Economia este pe „valul creșterii”...

Datele Ministerului Economiei pentru primul semestru al anului 2011 indică o creștere economică de cca 7,5%, astfel că aproape toate sectoarele economiei naționale au înregistrat progrese. Producția industrială în ianuarie-iunie 2011 (comparativ cu perioada similară a lui 2010) a marcat o creștere de peste 9%. Creșterea producției a fost determinată de majorarea volumului de producție în industria extractivă cu peste 20% și în cea prelucrătoare – cu peste 11%. Totodată, în sectorul energetic s-a înregistrat o recesiune cu un nivel de peste 3%.

Volumul investițiilor a constituit 4,809 miliarde lei (cca 424 milioane USD), ceea ce reprezintă o creștere de cca 32 %, comparativ cu perioada similară a anului trecut. Activitatea investițională relevă o orientare spre obiective ce ar asigura dezvoltarea afacerii, în particular pentru achiziționarea de echipamente și utilaje moderne, fapt ce indică o re tehnologizare și modernizare a sistemului economic în general. Mai mult, comerțul extern a avansat destul de bine. În primul semestru, exportul de mărfuri a crescut cu cca 65% comparativ cu perioada similară a anului trecut. În același timp, ritmul de creștere a exporturilor devansează majorarea importurilor comparativ cu aceeași perioadă a anului trecut. Astfel că economia ar putea crește în 2011 cu peste 7% dacă s-ar menține tendințele actuale.

Însă consumul strică toate socotele aici, așa după cum a afirmat și reprezentantul FMI la Chișinău, și după cum toată lumea cunoaște că modelul de creștere economică de la noi este clădit anume pe consum excedentar și nu pe producere. De fapt este și ceva firesc. Nu poți schimba un model ce s-a încheșat în zeci de ani, timp de doi ani de zile. Riscul unui asemenea model economic este instabilitatea foarte fragilă și nesustenabilitatea acestuia, or asta nu este de durată. Da cifrele arată că pentru primul semestru creșterea economică a bătut așteptările și se situează chiar peste 7%. Creșterile cele mai mari le-au avut serviciile, exporturile și consumul privat.

Serviciile de rînd cu comerțul au partea leului la contribuția PIB, cu peste 65%. De regulă aceste sectoare economice sunt catalogate că cel mai ușor se integrează în business. De aceia și avem cele mai multe întreprinderi mici și mijlocii prestatoare de servicii și comerț. În plus, pentru o bună dezvoltare în aceste domenii nu este nevoie de investiții masive. Mai mult ca atât, asemenea investiții sînt și cel mai ușor de recuperat. Or, majoritatea investitorilor, inclusiv cei locali, preferă această zonă de activitate. Pentru a dezvolta însă o activitate de producere ai nevoie de credite pe termen lung, la rate ale dobînzii mici și reguli stabile de joc. Cu toate astea Moldova deocamdată nu se poate lăuda. Or, investitorii străini, față de cei autohtoni, au resurse financiare, însă primii sînt deranjați de instabilitatea economică și politică, dar și de sistemul judecătoresc pîrtinitor încă.

Într-un final, toate acestea însă sînt componente volatile ale creșterii, care depind de ceea ce se întîmplă pe extern, respectiv de venitul disponibil curent în cazul consumului. Te-ai aștepta ca această creștere economică, care se petrece consecutiv ani la rîndul (excepție făcînd doar 2009), să se vadă și în nivelul de trai? Din păcate nu se întîmplă așa. Pe unde mai pui că [salariul real](#) a scăzut ușor, iar ponderea exagerat de mare în coșul de consum a cheltuielilor pentru produse alimentare și de întreținere, care trec lejer de 60% per total, este o dovadă în plus că avem o populație săracă din moment ce o mare parte din bani se duc pe acoperirea nevoilor de bază.

2. Finanțe publice

Bugetul – „pe ultima sută de metri”...

Potrivit legii bugetul de stat și celelalte componente ale acestuia pînă la 1 octombrie trebuiau să ajungă deja în Parlament. Nu a fost să fie. Acesta, cît și politica bugetar-fiscală urmează să fie dezbătute abia în Guvern. Nu încapе îndoială că votarea bugetului pentru 2012, inclusiv a politicii bugetar-fiscale care va genera multe dezbateri, este direct proporțională de evoluția situației politice. Nu toate componentele AIE agreează prevederile politicii bugetar-fiscale și se vad chiar discuții destul de tăioase între ministere în fruntea cărora sunt diferiți exponenți ai alianței. De fapt nevtarea bugetului survine în cazul nealegerii președintelui. Or, legal vorbind Parlamentul urmează a fi dizolvat, cu toate ca mai nici o forță politica nu prea-și dorește o asemenea conjunctura, bineînțeles în afară de Partidul Comuniștilor. Una peste alta, legea bugetului este un document anual destul de important de care sînt ghidate toate politicile și activitatea instituțiilor guvernamentale și nu numai, astfel că aprobarea acestuia pînă la sfîrșitul anului fiscal este mai mult decît necesară.

Riscul să intrăm în 2012 fără buget...

Dacă se merge în anticipate puțin probabil că acesta sa fie votat. Asta fiind de fapt scenariul cel mai pesimist. Însă dacă vă amintiți, bugetul și politica bugetar-fiscală pentru 2011 a fost aprobată abia în martie curent fapt pentru care nu a fost o mare problemă ca situația să fie scăpată de sub control. Sigur că nu este bine să se opereze cu un deviz de cheltuieli și venituri pentru un an care s-a scurs, din simplul motiv pentru că sunt alte cerințe financiare, alt cuantum de investiții etc. În plus, cei de pe extern, mă refer la FMI, BM, CE nu se vor uita cu ochi buni în cazul în care nu va fi găsit un compromis. Totuși, împărtășim [opinia](#) unor economiști că aprobarea bugetului ar fi o “chestiune de onoare” pentru ministerul Finanțelor și Guvern, în special după adoptarea tardivă a bugetului anului 2011.

Practica distribuirii cheltuielilor pe criterii politice...

Bugetul de stat este mai întîi de toate este un document politic și-apoi economic, astfel că distribuirea cheltuielilor pe criterii politice va persista atît timp cît acestea se distribuie pe interese de grup sau de partid. Or, după cum a declarat chiar președintele comisiei parlamentare de profil însăși Parlamentul este în primul rînd o structură politică unde se discută și se rezolvă disensiuni politice și-apoi ulterior cele de altă natură. Totuși, actualmente ponderea componentei politice în distribuirea cheltuielilor și investițiilor de capital este mai puțin vizibilă față de ceea ce era în perioada guvernării comuniste. Aceasta oricum rămîne încă destul de importantă pe fundalul unei polarizări politice puternice.

Politica fiscală ca și pentru anul trecut va fi mărul discordiei. Asta după multiplele majorări de taxe și impozite, care s-au operat în lege urmare a potențialelor scumpiri. Sigur că măsurile de politică fiscală nu pot să placă, mai ales atunci când acestea sunt operate într-o situație economică nu prea favorabilă sau când sectorul productiv încă nu și-a revenit urmare a efectelor crizei economice. Dacă ne uităm numai la capitolul acumulări la buget atunci vedem că ponderea impozitelor indirecte TVA, accize, taxe vamale în totalul veniturilor bugetului de stat se preconizează să crească cu cca 20%, pînă la peste 16 miliarde lei. Astfel că peste 78% din acumulările la buget sînt pe seama impozitelor fiscale indirecte: taxe vamale, accize, TVA etc. Aceasta este o dovadă în plus că economia este una preponderent consumistă. Or într-o economie funcțională de piață acestea nu depășesc 40% din total venituri la buget.

3. Prețurile și inflația

O scădere temporară a prețurilor a generat deflație în august...

[Statistica](#) arată că indicele prețurilor de consum (IPC) în august față de iulie 2011 a constituit 99,9%, iar față de august 2009 – 109,2%. De la începutul anului (în luna august a.c. față de decembrie 2010) prețurile de consum s-au majorat cu 4,8%. Astfel că pentru luna august s-a înregistrat o deflație de 0,1%. Scăderea prețurilor medii de consum în august față de iulie a.c. a fost determinată de diminuarea prețurilor la produsele alimentare cu 0,8%, de creșterea prețurilor la produsele nealimentare cu 0,4% și a tarifelor pentru prestarea serviciilor populației cu 0,2%. În luna august în legătură cu asigurarea din abundență cu legume și fructe de sezon au scăzut mai semnificativ prețurile la aceste produse, însă în același timp au crescut prețurile la mezeluri și carne, dar și la brânză.

În perioada de referință la majoritatea produselor nealimentare și servicii prețurile au rămas constante. Totuși, au crescut prețurile la: combustibili – cu 2,3% (inclusiv gazul lichefiat ambalat în butelii – cu 10,3%), articole de tutungerie – cu 2%, materiale de construcții și articolele giuvaierie confecționate din metale prețioase – cu câte 1,3%. Odată cu pregătirea unui nou an de studii s-au majorat tarifele pentru instruirea în instituțiile superioare de învățământ – cu 4,3%, plata pentru închirierea locuințelor – cu 1,1% și serviciile transportului feroviar de pasageri interstatal – cu 4,6%.

4. Sistemul bancar

Diminuarea ponderii creditelor neperformante – o redresare a sistemului...

Potrivit datelor BNM ponderea creditelor neperformante în total credite pe sistemul bancar la începutul lui septembrie curent a constituit cca 9%, cu 8,5 p.p. mai redusă decât pentru aceeași perioadă a anului trecut. Specificăm că în anul 2009 volumul creditelor neperformante s-a dublat, atingând nivelul de 16,4% pe sistem, și a continuat să crească pînă la 17,4% în prima jumătate a anului 2010. Ulterior, în al doilea semestru, volumul acestor credite s-a redus continuu, ajungând la 13,33% către sfîrșitul anului 2010.

Mai mulți oficiali bancari apreciează stabilizarea nivelului portofoliului de credite neperformante drept cea mai importantă realizare a sistemului bancar din anul 2010. De asemenea, guvernatorul BNM menționase anterior că va fi nevoie de cîțiva ani pentru ca portofoliul de credite neperformante să atingă nivelul înregistrat înainte de criza economică. Potrivit celor de la Asociația Băncilor din Moldova, ponderea creditelor nefavorabile în total credite este de maxim 5,5% în țările europene. Aceștia susțin că o sursă importantă de credite nefavorabile sînt cele de consum și ipotecare care au cunoscut o dinamică fulminantă în ultimii ani. La situația din 31.08.2011, ponderea creditelor de consum în total credite constituia 8,5%, iar cea a creditelor pentru imobil, construcție și dezvoltare – 12%.

5. Comerțul extern

Exporturile par a fi principalul motor al creșterii economice...

De asemenea, [statistica oficială](#) indică că **exporturile** moldovenești efectuate în luna iulie 2011 s-au cifrat la 181 milioane USD, cu cca 5% mai mult față de luna precedentă și cu peste 54% - comparativ cu luna iulie 2010. Exporturile de mărfuri destinate țărilor Uniunii Europene (UE-27) au însumat 588,5 milioane USD (cu peste 64% mai mult față de ianuarie-iulie 2010), deținînd o cotă de cca 50% în total exporturi (49,5% în ianuarie-iulie 2010). Țările CSI au fost prezente în exporturile Moldovei cu o pondere de aproape 40% (în ianuarie-iulie 2010 – 38,7%), ce corespunde unei valori de cca 468 milioane USD. Exporturile de mărfuri către aceste țări s-au majorat cu 67%, comparativ cu ianuarie-iulie 2010.

Importurile din iulie 2011 au însumat cca 415 milioane USD, cu 0,7% mai puțin față de luna anterioară și cu peste 32% mai mult comparativ cu luna iulie 2010. În ianuarie-iulie 2011 importurile au totalizat în valoare nominală ceva mai mult de 2,79 miliarde USD, volum superior celui realizat în perioada corespunzătoare din anul precedent cu 40%. Importurile din țările Uniunii Europene (UE-27) s-au cifrat la cca 1,256 miliarde USD (cu peste 40% mai mult decât în ianuarie-iulie 2010), deținând o pondere de 45% în total importuri (practic similară și pentru ianuarie-iulie 2010). Importurile de mărfuri provenite din țările CSI au avut o valoare de 895 milioane USD (cu peste 42% mai mare decât în ianuarie-iulie 2010), care echivalează cu o cotă de 32% în total importuri (31,5% în ianuarie-iulie 2010). Deficitul balanței comerciale pentru perioada vizată este în valoare de cca 1,609 miliarde USD.

III. TRANSNISTRIA

Pregătiri de alegeri în Transnistria

Deși alegerile prezidențiale din Transnistria urmează să aibă loc pe 11 decembrie 2011 principalii protagoniști au fost demult identificați: Igor Smirnov, care intenționează să candideze pentru al cincilea mandat; Evghenii Șevciuk, fost președinte al Sovietului Suprem și al partidului majoritar „Obnovlenie”; actualul președinte al Sovietului suprem și lider al „Obnovlenie”, Anatoliy Kaminskiy. Înregistrarea candidaților a început la 11 septembrie și cu certitudine vor exista și alți candidați, mai mult sau mai puțin cunoscuți. Intriga principală a alegerilor ține de preferințele cercurilor guvernante rusești pentru vreun candidat. Deocamdată, există indicii care arată că Moscova mizează pe Anatoliy Kaminskiy. Acestuia i-a fost trimis mesajul de felicitare din partea „omologului”, președintelui Dumei de Stat a Rusiei, Boris Grîzlov, cu prilejul marcării a 21 de ani de la proclamarea independenței Transnistriei. De asemenea, Anatoliy Kaminskiy este invitatul partidului de guvernământ din Rusia „Edinaia Rossia” la cel de al XII-lea congres, programat pentru 23-24 septembrie la Moscova.

Liderul mișcării obștești „Vozrojdenie”, deputatul Sovietului suprem al Transnistriei, Evghenii Șevciuk, a fost acum câțiva ani oponentul principal al lui Igor Smirnov și o figură de alternativă pentru cercurile decizionale de la Moscova, însă Șevciuk a fost supus presiunilor și s-a văzut nevoit să renunțe atât la funcția de președinte al Sovietului suprem, cât și la cea de lider al „Obnovlenie”. Cu toate acestea, Șevciuk are potrivit sondajelor de opinie un rating relativ înalt. În campania electorală curentă Șevciuk pune accentele pe problemele sociale: atingerea unor standarde pentru un trai decent; apărarea intereselor categoriilor de cetățeni cu vulnerabilități; combaterea corupției etc. La rândul lui, Igor Smirnov, deși nu a intrat încă în cursa electorală, a lăsat să se înțeleagă ca va pune accentele, ca de obicei, pe asigurarea „orînduirii constituționale a Transnistriei ca stat suveran și independent”.

Pentru desfășurarea alegerilor Comisia Electorală Centrală (CEC) din Transnistria va dispune de un buget de aproximativ \$0.77 milioane. Demararea campaniei electorale a fost însoțită de nedumeriri legate de creșterea numărului de alegători cu drept de vot cu ~ 5300 pe fundalul descreșterii populației în ultimul an cu ~4000 de persoane. Potrivit CEC, în Transnistria numărul total de alegători este de aproximativ 406000.

Întîlnirea Premierul Vlad Filat cu liderul transnistrean Igor Smirnov

În perioada 8-9 septembrie 2011, la Bad Reichenhall, Germania, a avut loc o conferință dedicată consolidării măsurilor de încredere în procesul de reglementare transnistreană. Evenimentul s-a desfășurat sub egida OSCE și i-a avut drept protagoniști pe Prim-ministrul Republicii Moldova, Vlad Filat, și liderul transnistrean, Igor Smirnov. Potrivit premierului Vlad Filat, „întrevederea a fost precedată de o discuție cu secretarul de Stat în Ministerul Afacerilor Externe al Germaniei, Emily Haber, cu participarea ministrului de Externe al Lituaniei, Audronius Azubalis, președinte în exercițiu al OSCE, și a altor reprezentanți ai formatului de negocieri 5+2”. Printre participanții la eveniment s-au mai numărat: reprezentantul special al OSCE pentru conflicte înghețate, Giedrius Cekuolis, șeful misiunii OSCE în Moldova, Philip Remler, reprezentantul Rusiei, Serghei Gubarev, reprezentantul special al Ucrainei în procesul de reglementare transnistreană, Igor Harcenko, ambasadorul Ucrainei în Moldova, Serghei Pirojkov, reprezentantul UE în procesul de reglementare transnistreană, Miroslav Lajcak, șeful delegației UE în Moldova, ambasadorul Dirk Shuebel, asistentul adjunct al secretarului de stat al SUA, participant din partea SUA în procesul de reglementare transnistrean, Daniel Russel. Discuțiile au permis convenirea asupra: necesității deblocării circulației transportului feroviar de mărfuri și pasageri pe segmentul transnistrean de cale ferată; soluționarea problemelor din domeniul

comunicațiilor (telefonie fixă, mobilă și de servicii de poșta); semnarea regulamentului comun privind activitatea grupurilor de experți pentru consolidarea măsurilor de încredere. O componentă distinctă a întâlnirii a fost cea referitoare la reluarea procesului de negocieri în format „5+2”. Liderul transnistrean a insistat asupra eliminării barierelor în activitatea comercială externă a Transnistriei. De asemenea, Igor Smirnov a declarat că în eventualitatea reluării negocierilor oficiale în format „5+2”, partea transnistreană va insista asupra egalității părților.

Întâlnirea Premierului Vlad Filat cu liderul transnistrean Igor Smirnov a provocat reacții controversate în cercurile politice moldovenești. Dacă premierul Filat consideră că întâlnirea în cauză este „un pas important în reglementarea transnistreană”, atunci președintele interimar al Republicii Moldova, Marian Lupu, consideră că este vorba despre „o întâlnire controversată. În replică, Filat i-a cerut într-o conferință de presă președintelui interimar Marian Lupu să fie mai calculat în declarații, pentru ca afirmațiile facute pot afecta procesul de reglementare a diferendului transnistrean și aduc ofensă celor care au muncit pentru organizarea conferinței din Germania. Anterior, și reprezentanții Partidului Comuniștilor din Republica Moldova (PCRM) au criticat dur chiar intenția întâlnirii Premierului Filat cu liderul transnistrean. În același timp, întrevăderea de la Bad Reichenhall a fost apreciată în termeni pozitivi de către Înaltul Reprezentant al UE pentru Afaceri Externe și Politică de Securitate, Catherine Ashton, care consideră că ea va contribui la atingerea consensului între cele două maluri ale Nistrului: „UE speră că părțile vor fi de acord să reia negocierile oficiale la sfârșitul acestei luni la Moscova. În acest context, aplicarea eficientă a măsurilor de încredere și continuarea contactelor bilaterale la nivel politic sînt elemente esențiale pentru succesul soluționării conflictului transnistrean”.

Reluarea negocierilor oficiale în format “5+2”

La 22 septembrie, în cadrul consultărilor de la Moscova s-a convenit asupra înțelegerii privind reluarea negocierilor în format „5+2”. Următoarea întrevădere în format „5+2”, atunci cînd se va conveni asupra ei, va fi dedicată principiilor și modalităților de desfășurare a negocierilor, precum și stabilirii agendei de lucru pentru reglementarea problemei transnistrene. Guvernul Republicii Moldova a salutat această decizie, menționînd „caracterul prioritar al procesului de reintegrare teritorială” și reafirmînd „angajamentul de a continua eforturile în sensul identificării unei soluții pașnice și durabile pentru reglementarea definitivă a acestui conflict”. Potrivit unui comunicat de presă a Guvernului reluarea negocierilor „reprezintă rezultatul logic al eforturilor depuse de către toți participanții la proces pe parcursul ultimilor doi ani”. În acest sens au fost evidențiate eforturile mediatorilor și observatorilor din partea Federației Ruse, Ucrainei, OSCE, UE și SUA. De asemenea, comunicatul Guvernului a menționat efectele unor acțiuni contestate de către opoziție, în persoana Partidului Comuniștilor din Republica Moldova (PCRM) și ale Președintelui interimar al țării, Marian Lupu, referitoare la așa-zisa diplomație de fotbal, avîndu-se în vedere cele cîteva întâlniri ale Premierului, Vlad Filat, cu liderul transnistrean, Igor Smirnov, precum și conferința desfășurată la începutul lui septembrie sub egida OSCE, cu susținerea Guvernului Germaniei privind consolidarea măsurilor de încredere în procesul de reglementare a problemei transnistrene. Decizia referitoare la reluarea negocierilor a fost salutăată de către președintele în exercițiu al OSCE, ministrul de Externe al Lituaniei, Audronius Azubalis, și de Înaltul Reprezentant al Uniunii Europene pentru afaceri externe și politica de securitate, Catherine Ashton. În același timp, liderul transnistrean, Igor Smirnov, și-a manifestat scepticismul față de evenimentul, respectiv, menționînd că reluarea negocierilor oficiale în format „5+2” nu marchează vreun progres practic.

IV. RELAȚII EXTERNE

1. Integrarea europeană

Prima sesiune plenară a Adunării Parlamentare Euronest

În perioada 14-15 septembrie 2011, la Strasburg s-a desfășurat [prima sesiune plenară](#) a Adunării Parlamentare Euronest (AP Euronest), constituită oficial pe 3 mai 2011 la Bruxelles. Republica Moldova a fost reprezentată de deputații Igor Corman, Dumitru Diacov (PLDM), Veaceslav Ioniță, Tudor Deliu (PLDM) și Boris Vieru (PL). Deși [Delegația Parlamentului R. Moldova](#) la Euronest este compusă din 10 deputați, inclusiv 4 din partea PCRM, nici-unul dintre acești nu a participat la lucrările sesiunii AP Euronest. Sesiunea plenară a fost precedată de ședințele celor 4 comisii permanente din cadrul Euronest: Comisia pentru integrare economică, armonizarea legislativă și convergență cu politicile UE, Comisia pentru securitate energetică, Comisia pentru afaceri politice, drepturile omului și democrație, Comisia pentru afaceri sociale, educație, cultură și societatea civilă. Sesiunea plenară s-a desfășurat cu animozități între delegațiile Armeniei, Georgiei și Azerbaidjanului, ca pînă la urmă să nu se ajungă la vreun consens privind adoptarea declarațiilor privind Belarus și Rezoluția cu recomandările pentru Summitul Parteneriatului Estic, incluse în agenda preliminară a sesiunii. Acest lucru i-a făcut pe [experții](#) prezenți la sesiune să declare că proiectul Euronest, ca for pentru stimularea dialogului parlamentar multilateral, este un eșec al Parlamentului European.

Rezoluția Parlamentului European privind negocierea Acordului de Asociere între RM și UE

Pe 15 septembrie, Parlamentul European a adoptat o [Rezoluție](#) privind negocierile Acordului de Asociere între Republica Moldova și Uniunea Europeană. În rezoluție, Parlamentul adresează o serie de recomandări Consiliului European, Comisiei și Serviciului European de Acțiune Externă (SEAE) privind conținutul viitorului Acord de Asociere RM-UE, dar și privind poziția pe care ar trebui să o adopte instituțiile europene în dialogul cu RM față de subiecte determinante pentru apropierea Moldovei de UE, cum ar fi conflictul transnistrean, respectarea drepturilor omului, combaterea corupției, reforma sistemului judiciar etc.

Dintre cele peste 46 recomandări pentru instituțiile europene, următoarele 10 merită a fi evidențiate:

- să întemeieze implicarea UE și negocierile în curs cu Republica Moldova pe premiza că perspectiva integrării europene, în temeiul articolului 49 din Tratatul privind Uniunea Europeană, care ar trebui să fie în strînsă legătură cu punerea în aplicare a reformelor structurale, reprezintă atît o pîrghie prețioasă pentru punerea în aplicare a reformelor, cît și un catalizator necesar al sprijinului public pentru aceste reforme;
- să facă în continuare presiuni puternice asupra autorităților din Republica Moldova și să le sprijine pentru ca acestea să consolideze reformele și să obțină progrese concrete în combaterea corupției, reforma sistemului judiciar, a procuraturii și poliției;
- să includă clauze de condiționalitate referitoare la protecția și promovarea drepturilor omului care să fie conforme celor mai stricte norme internaționale și europene, și să încurajeze autoritățile din Republica Moldova să promoveze drepturile minorităților naționale;
- să asiste autoritățile moldovene astfel încît să înregistreze progrese concrete în eliminarea relelor tratamente și a torturii de către organele de aplicare a legii;
- să încurajeze autoritățile din Republica Moldova să adopte acte legislative cuprinzătoare și eficiente împotriva discriminării;
- să asigure că promovarea valorilor mass-mediei libere rămâne o prioritate în cadrul negocierilor în curs cu Republica Moldova;

- să sublinieze autorităților Republicii Moldova necesitatea liberalizării serviciilor de navigație aeriană;
- să încurajeze autoritățile Republicii Moldova să demonstreze un angajament mai profund în direcția gestionării transparente a finanțelor publice și îmbunătățirii legislației privind achizițiile publice;
- să asigure că negocierile privind DCFTA încep înainte de sfârșitul anului 2011 și să evalueze, totodată, impactul DCFTA asupra economiei moldovene, precum și repercusiunile sociale și ecologice pertinente;
- să-ți dubleze eforturile vizînd găsirea unei soluții pentru conflictul transnistrean, printr-o implicare mai robustă și directă în soluționarea politică a acestuia, adoptarea de măsuri de consolidare a încrederii.

Primul raport de progres privind implementarea Planului de Acțiuni privind liberalizarea regimului de vize

Pe 19 septembrie, Comisia Europeană a făcut public [primul raport de progres](#) privind implementarea de către Republica Moldova a Planului de Acțiuni privind liberalizarea regimului de vize (PALRV). Raportul constată progrese în adoptarea legislației în 3 din cele 4 blocuri ale PALRV: a) migrația ilegală, inclusiv readmisia; b) ordinea publică și securitatea; c) relații externe și drepturile fundamentale. În cazul blocului privind securitatea documentelor, inclusiv a celor biometrice, Comisia Europeană stabilește că deși există un cadru legislativ la acest capitol, o parte din măsurile prevăzute în PALRV nu au fost realizate. Totuși, Comisia Europeană constată că PALRV este un instrument important în promovarea reformelor în domeniul justiției și afaceri interne, precum și în alte sectoare. Raportul reflectă starea lucrurilor pentru perioada de pînă la 8 iulie 2011. Următorul raport de progres va fi elaborat pînă la sfîrșitul anului 2011.

Ședințele grupurilor de lucru pentru coordonarea proceselor desfășurate în cadrul dialogului R.Moldova-UE

Pe parcursul lunii septembrie, la Chișinău au avut loc cîteva ședințe a grupurilor de lucru de coordonarea a proceselor de colaborare desfășurate în cadrul dialogului dintre R. Moldova și UE. Pe 16 septembrie, a fost organizată ședința grupului de lucru pentru coordonarea procesului de colaborare cu Uniunea Europeană în domeniul Politicii de Securitate și Apărare Comună (CSDP), a care au fost examinate capacitățile R. Moldova de a participa la misiunile UE în cadrul CSDP și stabilite perspectivele de cooperare cu UE în domeniul respectiv.

Pe 21 septembrie, s-a ținut [ședința grupului de lucru](#) privind coordonarea procesului de liberalizare a regimului de vize cu Uniunea Europeană, cu participarea reprezentanților instituțiilor cu competențe în domeniul justiției și afacerilor interne. În cadrul reuniunii au fost trecute în revistă realizările înregistrate în implementarea primei etape de ajustare a legislației naționale în domeniul justiției și afacerilor interne a Planului de Acțiuni și stabilite acțiunile prioritare pentru perioada octombrie-noiembrie 2011.

Pe 23 septembrie, a avut loc [reuniunea extinsă](#) (cu participarea reprezentanților organizațiilor internaționale și ONG-urilor) a Grupului de lucru privind coordonarea procesului de liberalizare a regimului de vize cu UE, la care au fost prezentate ultimele evoluții în implementarea Planului de Acțiuni privind liberalizarea vizelor și discutați posibilități indicatori în evaluarea impactului migrațional asupra UE a liberalizării regimului de vize pentru cetățenii RM.

Al II-lea Summit al Parteneriatului Estic

Pe 29-30 septembrie 2011 la Varșovia (Polonia) a fost organizat cel de-al doilea summit al Parteneriatului Estic (PE). Inițial planificat pentru mai 2011, cînd Ungaria deținea

președinția Consiliului UE, summitul a fost amânat pentru septembrie 2011, motivul fiind suprapunerea datei summitului peste alte evenimente internaționale importante.

La distanța de doi ani de la lansarea Parteneriatului Estic la Praga, reuniunea de la Varșovia și-a propus să treacă în revistă realizările statelor participante la Parteneriatul Estic în procesul de apropiere a acestora de normele, standardele și valorile europene. Însă lipsa reprezentanților Belarus de la summit, precum și numeroasele acuzații de încălcare a drepturilor omului aduse Belarus și Ucrainei auzite în timpul summitului, au demonstrat că inițiativa europeană de promovare a democrației, bunei guvernări și stabilității în vecinătatea apropiată a UE este încă departe de a-și atinge obiectivele.

La summit au participat 32 de delegații din statele partenere ale PE și statele membre ale UE, conduse de șefi de state sau guverne. În cadrul summitului, participanții au adoptat o [declarație comună finală](#), prin care și-au reînnoit angajamentele față de obiectivele Parteneriatului Estic și și-au exprimat acordul pentru consolidarea semnificativă a Parteneriatului Estic și continuarea eforturilor de crearea a unui spațiu comun de democrație, prosperitate, stabilitate și colaborare regională. Textul declarației vine cu o descriere a progresului înregistrat de cele 6 state în ultimii doi ani în cadrul PE și stabilește prioritățile de acțiune pentru următorii ani în trei domenii: 1) un angajament bilateral mai profund - asociere politică, integrare socio-economică și stabilitate, 2) participarea în programele și agențiile UE și intensificarea cooperării sectoriale; 3) consolidarea cooperării multilaterale. După cum era de așteptat, textul declarației nu conține o referință expresă la aderarea pe viitor a statelor partenere la Uniunea Europeană atât de așteptată de autoritățile Moldovei și Ucrainei. În schimb este recunoscut faptul că aspirațiile, necesitățile și capacitățile statelor partenere în cadrul PE diferă, iar gradul de asociere politică și integrare economică cu UE, precum și volumul de asistență europeană va fi condiționat de rezultatele statelor în implementarea reformelor interne.

Republica Moldova și Ucraina, apar în textul declarației drept state care au realizat cele mai mari progrese în negocierea Acordurilor de Asociere. Ambele state implementează deja Planuri de Acțiuni privind liberalizarea de vize. Ucraina planifică să încheie Acordul de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător (ALSAC) cu UE până în decembrie 2011, în timp ce Moldova intenționează să lanseze aceste negocieri până la sfârșit de an. Totodată, ambele state au aderat la Tratatul Comunității Energetice și negociază Acordul privind Spațiul Aerian Comun. Declarația mai stabilește că în scopul facilitării implementării Acordurilor de Asociere, vor fi stabilite Agende de Asociere în cadrul Parteneriatului Estic. Acestea se vor axa pe domeniile prioritate de cooperare și vor conține niște indicatori de referință, în baza cărora va fi monitorizat progresul țării.

În cadrul summitului, șefii de stat și de guvern din statele UE au semnat și o declarație specială privind condamnarea încălcării drepturilor omului în Belarus. Cele 5 state partenere din Parteneriatul Estic au refuzat să semneze declarația, nedorind să critice deschis Belarus.

Un alt eveniment care a însoțit summitul Parteneriatului Estic a fost lansarea Forumului de Afaceri al Parteneriatului Estic pe 30 septembrie la Sopot, Polonia, care ar oferi un sprijin în negocierea Acordurilor de Asociere și ALSCA și crearea unei economii de piață competitive și incluzive în statele partenere ale PE.

2. Cooperarea bilaterală

Republica Moldova – Republica Finlanda, Regatul Suediei și Regatul Norvegiei

În perioada 11-14 septembrie, o delegație guvernamentală și a oamenilor de afaceri, condusă de prim-ministrul moldovean Vlad Filat, a întreprins o vizită oficială în Republica Finlanda, Regatul Suediei și Regatul Norvegiei. În timpul vizitei, prim-ministrul a avut

întrevederi cu omologii săi și a participat la lucrările forumurilor economice bilaterale, organizate în cele trei state.

Conform [comunicatului MAEIE](#), pe 14 septembrie, ministrul Afacerilor Externe și Integrării Europene, Iurie Leancă, și ministrul Afacerilor Externe al Norvegiei, Jonas Gahr Store au semnat Acordul de facilitare a regimului de vize între Moldova și Regatul Norvegiei. Conform documentului semnat, unele categorii de cetățeni, cum sunt elevii, studenții, jurnaliștii, reprezentanții societății civile, șoferii de cursă lungă, sportivii, vor beneficia, în regim facilitat, de viză pentru o perioadă de ședere de 90 de zile.

Republica Moldova – Polonia

Fiind unul din statele fondatoare ale Parteneriatului Estic (PE), Polonia, în calitate sa de Președinte a Consiliului UE, a încercat să promoveze pe agenda sa aprofundarea cooperării bilaterale, dar și a UE cu statele din dimensiunea estică. Ca urmare, pe 7-8 septembrie, o delegație numeroasă de oficiali, reprezentanți ai ONG-urilor și mediului de afaceri au participat la Forul Economic de la Krynica. În timpul forului, prim-ministrului Vlad Filat i s-a conferit titlul de „Om al Anului”, care se acordă în fiecare an pentru realizări remarcabile care au avut o influență semnificativă în Europa Centrală și de Est. Vlad Filat a mai avut întrevederi bilaterale cu Premierul polonez, Donal Tusk, Comisarul european pentru buget, Janusz Lewandowski, Președintele Georgiei, Mihail Saakașvili, directorul Băncii Mondiale pentru Ucraina, Belarus și Moldova, Martin Raiser, Președintele Forului Economic de la Krynica, Zygmunt Berdychowski. În cadrul discuției cu Comisarul European pentru buget, Janusz Lewandowski, au fost abordate subiecte precum perspectiva europeană a Republicii Moldova, evoluția dialogului dintre R. Moldova și UE și politica bugetară a Moldovei.

Tot în septembrie, s-a desfășurat la Chișinău prima reuniune a Biroului Adunării Parlamentare Republica Moldova – Republica Polonia, co-prezidată de Igor Corman, Președintele Comisiei politice externă și integrare europeană a Parlamentului Republicii Moldova și Andrzej Halicki, Președintele Comisiei politice externă a Seimului Poloniei. În cadrul reuniunii fost discutate subiecte legate de cooperarea interparlamentară în contextul integrării europene a Republicii Moldova, pregătirea către Summitul Parteneriatului Estic, situația social-politică din ambele țări, stabilirea agendei pentru următoarea reuniune.

Republica Moldova – Republica Cehă

Pe 28 septembrie, viceministrul de externe al Cehiei, Tomas Dub, a efectuat o vizită de lucru la Chișinău, în timpul căreia a prezentat omologului său moldovean, Natalia Gherman, prevederile Programului de Cooperare pentru Dezvoltare 2011-2017, prin care Guvernul ceh intenționează să implementeze un șir de proiecte sectoriale în Republica Moldova în mai multe domenii: infrastructuri sociale și servicii, asigurarea cu apă potabilă și servicii sanitare, agricultură, protecția mediului, dezvoltarea învățământului, transformarea administrației de stat și edificarea societății civile. [Potrivit MAEIE](#), oficialii au examinat și posibilitatea de susținere a R. Moldova în cadrul Grupului Vișegrad, președinția căruia a fost preluată de Cehia de la 1 iulie 2011.

3. Cooperarea multilaterală

Republica Moldova – GUAM

Pe 29 septembrie, Ministrul Afacerilor Externe și Integrării Europene, Iurie Leancă, a prezidat, la Varșovia, reuniunea Consiliului miniștrilor de Externe ai GUAM, Republica Moldova, deținând în prezent președinția acestei structuri. [Potrivit MAEIE](#), participanții au încercat să stabilească noi perspective de cooperare în cadrul GUAM, în domeniile economic și comercial, infrastructurilor energetice și de transport, combaterea crimei organizate, prevenirea situațiilor excepționale, turism, tehnologii informaționale. Totodată,

participanții au accentuat faptul că prioritatea pentru statele GUAM rămâne a fi aprofundarea și dezvoltarea cooperării cu Uniunea Europeană. În cadrul reuniunii a fost adoptat Planul privind cooperarea sectorială și semnată o [declarație comună](#) a miniștrilor de externe GUAM privind perspective cooperării și integrării europene.

Republica Moldova – Consiliul Europei

Deciziile CtEDO

În luna septembrie CtEDO s-a pronunțat în următoarele [cauze](#): Ion Ghețan c. Moldovei, Galina Țopa c. Moldovei, Victoria Gâțlan c. Moldovei, Gheorghe Tricolici c. Moldovei, Petru Savcenco c. Moldovei, Vladimir Dragan c. Moldovei și Carnex S.R.L. c. Moldovei. În toate cauzele Guvernul R. Moldova a ajuns la o reglementare amiabilă cu reclamantii, angajându-se să achite în total suma de 13984 euro.

Republica Moldova – ONU

În perioada 1-8 septembrie, Republica Moldova, inclusiv regiunea transnistreană, a fost vizitată de către Raportorul Special ONU privind libertatea religiei sau convingerii, Heiner Bielefeldt. Scopul vizitei a fost de a identifica bunele practici, dar și obstacolele existente sau emergente în calea exercitării depline a libertății de religie sau convingeri. În timpul vizitei, Raportorul Special ONU a avut întrevederi cu reprezentanți de rang înalt ai Guvernului național, membri ai Parlamentului, reprezentanți ai sistemului judiciar, avocați parlamentari (instituția Ombudsmanului), autorități locale, reprezentanți ai comunităților religioase, jurnaliști și organizații ale societății civile specializate în drepturile omului.

În [raportul preliminar](#) al vizitei sale, Heiner Bielefeldt constată că deși situația libertății de religie sau convingeri s-a îmbunătățit în ultimii ani, “există încă provocări importante în fața, de a asigura respectarea deplină a drepturilor omului pentru toți, pe bază de non-discriminare și egalitate”. Printre probleme și provocările depistate de Raportorul Special ONU privind libertatea religiei sau convingerii se numără:

- lipsa unei legi cuprinzătoare anti-discriminare;
- poziția excesiv de predominantă a Bisericii Ortodoxe, care se bucură de un statut privilegiat, în contradicție cu prevederea constituțională a unui stat laic, acest lucru având consecințe negative asupra respectării libertății religiei sau convingerii ale minorităților religioase;
- manifestări de intoleranță, cazuri de incitare la ură, incidente de intimidare și de vandalism în adresa membrilor minorităților religioase și sexuale;
- restricțiile impuse la înregistrare cultelor religioase de către administrația transnistreană;
- lipsa serviciului militar de alternativă în regiunea transnistreană pe baza obiecției de conștiință.

Concluziile prezentate în raportul preliminar vor fi elaborate în continuare și incluse în raportul de țară prezentat în fața Consiliului ONU pentru Drepturile Omului în martie 2012.

Notă ADEPT: Concluziile Raportorului Special ONU privind libertatea religiei sau convingerii au generat reacții negative din partea reprezentanților Bisericii ortodoxe din Moldova, care au afirmat că scopul vizitei a fost de a promova legea anti-discriminare și introducerea criteriului „orientarea sexuală” în legislație, și mai puțin de a identifica probleme ale libertății de religie.

Republica Moldova – CSI

Pe 2-3 septembrie, președintele interimar al Republicii Moldova, Marian Lupu, a participat la reuniunea Consiliului Șefilor de Stat al CSI, care a avut loc la Dușanbe, Tadjikistan. În timpul Summit-ului, participanții au analizat rezultatele înregistrate în cadrul CSI și obiectivele sale de viitor și au adoptat o Declarație cu prilejul aniversării a 20-a de la crearea Comunității Statelor Independente. Cu ocazia participării la Consiliul Șefilor de

Stat, Marian Lupa a avut mai multe întreveneri bilaterale cu președintele ucrainean Victor Ianukovici, președintele rus, Dmitri Medvedev, președintele kazah, Nursultan Nazarbaiev.

V. COMENTARII

Cine se teme de alegeri anticipate?

Igor Boțan

Sezonul politic de toamnă va avea printre priorități soluționarea problemei alegerii șefului statului. Problema în cauză rămîne a fi cea mai iritantă în relațiilor Alianței pentru Integrare Europeană (AIE) și opoziție în persoana Partidului Comuniștilor din Republica Moldova (PCRM), care insistă asupra declanșării cît mai grabnice a procedurii de alegere a șefului statului. În plus, la 28 septembrie se împlinește un an de la dizolvarea Parlamentului și numai poate exista nici un fel de impedimente și justificări întemeiate pentru amînarea lansării procedurii alegerii șefului statului. Argumentul Partidului Democrat din Moldova (PDM) și Partidului Liberal (PL), referitor la un eventual aviz al Curții Constituționale (CC) privind admiterea unei proceduri simplificate, cu derogarea de la prevederile exprese ale Constituției ce impun obligativitatea majorității calificate de cel puțin 3/5 din voturile deputaților aleși este respins de către PCRM și Partidul Liberal Democrat din Moldova (PCRM). În consecință, se poate afirma că sezonul politic de toamnă va fi unul foarte fierbinte, fără a fi clar ce fel de scenariu are vreo probabilitatea mai mare de realizare.

Deocamdată, este cert că formațiunile constituente a AIE nu-și doresc ca declanșarea procedurii de alegere a șefului statului să eșueze, provocînd alegeri parlamentare anticipate. Din această perspectivă, Premierul și liderul PLDM, Vlad Filat, a reiterat la 26 august, în cadrul unei conferințe, că este convins că „șeful statului va fi ales în această toamnă” și că „alegerile anticipate ar fi o catastrofă pentru Republica Moldova”. Acest gen de declarații a generat imediat reacția liderului PCRM, Vladimir Voronin, care a anunțat că formațiunea pe care o conduce va participa la alegerile prezidențiale cu candidatura Zinaidei Greceanii. Reacția lui Vladimir Voronin demonstrează că guvernarea AIE din ultima jumătate de an a făcut ca formațiunea pe care o conduce să se convingă că AIE un mai este capabilă să-și promoveze vreo candidatură proprie, oricare ar fi ea, în funcția de șef. Deci, nu mai există riscul că AIE ar putea converti cîțiva deputați din partea PCRM să voteze candidatura AIE, întrucît în AIE demult nu mi există unitatea în privința proprie candidaturi. Astfel, decade necesitatea recurgerii la boicot și apare interesul de a forța nota în privința declanșării cît mai grabnice a procedurii alegerii șefului statului.

La cele spuse mai sus trebuie adăugat că eficiența guvernării AIE este de așa natură încît Premierul Vlad Filat s-a văzut nevoit să recunoască că „lucrurile nu merg” și că nu se mai poate tolera procesul de „mafioțizare” a Republicii Moldova. Evident că după astfel de constatări ale Premierului eventualele alegeri parlamentare anticipate nu ar fi „o catastrofă pentru Republica Moldova”, ci doar pentru AIE sau pentru unele componente ale acesteia. În plus, fragmentarea etno-lingvistică, menținută, pe de o parte, cu eforturile PCRM, iar, pe de altă parte, cu cele ale Partidului Liberal (PL), face preferințele electorale ale cetățenilor foarte rigide și este cea mai bună garanție că anume aceste formațiuni ar putea să-și îmbunătățească scorul electoral la eventualele alegeri parlamentare anticipate. Evident din contul formațiunilor „pragmatice” – PDM și PLDM, liderii cărora sînt principalii generatori de conflicte ireconciliabile în cadrul AIE.

În consecință, din cauza comportamentului scandalos al AIE, care a discreditat-o aproape complet, PCRM a ajuns în situația să-și revizuiască opțiunea privind identificarea unei candidaturi de compromis pentru a fi promovată în funcția de șef al statului deopotrivă cu AIE. Dacă ar proceda așa, atunci i-ar face un cadou AIE, întindîndu-i un colan de salvare. Ținînd cont de faptul că PCRM a subliniat constant că formațiunile din AIE i-au furat victoria de după alegerile parlamentare ordinare din aprilie 2009, inclusiv prin intermediul așa-zisei tentative de lovitură de stat este puțin probabil ca PCRM să nu întreprindă

acțiuni ferme pentru a se revanșa. În situația creată PCRM este în drept să schimbe datele problemei alegerii șefului statului, promovându-și propria candidatură, pe care componentele AIE, care au demonstrat alegătorilor că nu pot guverna țara, ar trebui s-o voteze dacă nu vor să se facă vinovate de declanșarea alegerilor parlamentare anticipate. Astfel, aroganța, incompetența și interesele private ale componentelor AIE au inversat în doar o jumătate de an situația precară în care se afla PCRM în una favorabilă: ori PCRM își promovează candidatura în funcția de șef al statului, urmînd ca ulterior să manevreze pentru preluarea puterii executive, ori, nevoțînd candidatura PCRM, componentele AIE vor declanșa alegeri parlamentare anticipate pe care cu o probabilitatea foarte înalte le va cîștiga PCRM, care va deveni și principalul centru coagulant pentru vreo coaliție, dacă va fi cazul.

În aceste circumstanțe, se poate afirma că Premierul Vlad Filat s-a grăbit să-și exprime convingerea că „șeful statului va fi ales în această toamnă”. S-ar putea să aibă nevoie de mai mult timp pentru a medita asupra eventualelor scenarii și eventual să se cramponeze de avizul CC, deopotrivă cu PDM și PL. Nu este exclus să existe și soluții originale despre care opinia publică, deocamdată, nu știe nimic.

Performanța sistemului bancar și creditele neperformante

Iurie Gotișan

Fără îndoială că din toate sectoarele economiei naționale, sistemul bancar este catalogat ca cel mai stabil, lucru care deseori este remarcat și de agențiile de evaluare financiară, finanțatorii internaționali, dar și investitorii străini. Totuși, ratele dobânzii (atât pe dobânzi, cât și pe credite) sunt încă mari, cum deseori le califică agențiile economice, dar și populația în ansamblu. Dacă este însă să facem niște comparații cu sistemele din zonă, atunci acestea sînt destul de rezonabile avînd în vedere riscurile și expunerea masivă a economiei pe exterior. Ratele dobînzilor au scăzut în expresie nominală pînă la minimum istoric de 16%. În termeni reali, însă, acestea au atins nivelul similar din perioada de pînă la criză. [Tendința respectivă](#) a continuat și pe parcursul primului semestru a anului 2011, rata creditelor în termeni nominali ajungînd la 14.2%, iar în termeni reali – la 6.5%.

Pe de o parte, parte nivelul de integritate (*de penetrare*) a acestuia în sistemul economic este relativ modest. Spre exemplu, ponderea creditelor în PIB este de cca 34%. Bine, nivelul acestora a fost chiar de 40% în 2007, dar urmare a crizei economice regionale, care a afectat piața locală, ponderea creditelor în PIB a scăzut în perioada anilor 2008-2010. Pe de altă parte, probabil că politica mai mult sau mai puțin restrictivă a băncii centrale a fost doar în beneficiul băncilor comerciale și a economiei în general să evite o criză de sistem și asta pe fonul implicării instituțiilor bancare în diferite proiecte riscante, inclusiv ipotecare. Acest fapt a dus la o creștere pronunțată a creditelor neperformante.

Dacă ne aducem aminte, acum doi ani de zile ponderea creditelor neperformante pe sistem era destul de mare, cifrîndu-se în jur de 20% din total credite. Am avut o perioadă (2006-2008) cînd băncile comerciale creditau, la drept vorbind, în stînga și în dreapta, fără mari condiționări, în particular pentru bunuri de consum, dar și în proiecte ipotecare pentru dezvoltatori. Bine a fost și acel boom de consum, fapt pentru care creditele de consum erau la modă și puteau fi contractate cu lejeritate. În plus, o bună parte din bănci s-au avîntat în proiecte ipotecare fără a evalua cu discernămint riscurile și consecințele de apoi, fapt pentru care multe din ele chiar și pînă azi cu greu își întorc banii acordați (una din ele chiar falimentînd), or o bună parte din acestea anume au fost trecute la capitolul de credite neperformante.

Mai mult, experții FMI pe durata ultimei misiuni de evaluare care a avut loc între 13-21 septembrie s-au arătat îngrijorați de tărăgănarea adoptării pachetului de modificări legislative necesare pentru a facilita restructurarea creditelor bancare ipotecare, executarea drepturilor asupra bunurilor gajate și finalizarea procedurilor de insolvență a debitorilor, reforma respectivă fiind programată încă pentru anul 2010. În opinia reprezentanților FMI, „aprobarea rapidă în Guvern a modificărilor elaborate și dezbaterile în regim de urgență a acestora în Parlament ar facilita în mare măsură reducerea ponderii creditelor bancare neperformante și ar permite o creștere concomitentă a numărului de credite noi. În mod similar, este necesară adoptarea fără întârziere în Parlament a pachetului de proiecte legislative pentru a soluționa situația dificilă în care se află Banca de Economii din cauza implicării ei în rezolvarea problemelor legate de falimentarea *Investprivatbank*-ului.

Totuși, la sfîrșitul lunii august ponderea creditelor neperformante pe sistemul bancar în total credite era de ceva mai mult de 9%, or la începutul anului aceasta fusese de peste 13%. Astfel că urmare a crizei declanșate în 2009, sistemul sau băncile au devenit mult mai reticente în acordarea creditelor, cu condiții mult mai aspre și cerințe severe față de firme, dar și față de populație. Și asta în pofida faptului că deși nivelul de lichiditate din sistem este unul din cele mai mari din regiune acestea sunt foarte rezervate la acordarea creditelor. Dificultatea pentru a obține același credit de consum acum este mult mai mare, decît acum 2-3 ani.

Bineînțeles că un nivel ridicat al acestui indicator influențează și politica creditară a băncilor, acestea practicînd rate ale dobînzii mai mari, costuri adiționale/colaterale sau de administrare etc. De regulă, creditele neperformante sau cota lor în volumul total al creditelor acordate de către bănci sînt invocate de către acestea drept unul din principalele motive ale ratei înalte a dobînzilor. În același timp, cu cît mai înalte sînt ratele dobînzilor la credite, cu atît este mai mare riscul sporirii creditelor neperformante. Ori prin practicarea dobînzilor mari băncile încearcă să-și asigure profitabilitatea, sau, în cel mai rău caz să-și reducă pierderile.

În condițiile actuale de post-criză riscul asociat creditării este încă destul de mare. Din acest motiv, ratele înalte ale dobînzilor la credite sînt într-adevăr justificate de așa-numitele premii de risc care au crescut exponențial. Însă, băncile ar trebui să fie mai distinctive în creditarea agenților economici și a populației, or aceștia sunt în situații de creditare diferite. În pofida crizei, poziția unor firme sau companii nu este chiar atît de rea. Însă ratele foarte înalte ale dobînzii pot contribui la înrăutățirea situației financiare a băncilor, ceea ce este nu este în interesul acestora. Respectiv, ar fi cazul ca băncile să estimeze mai adecvat riscul asociat creditării, să fie mai selecte și să accepte rate mai mici pentru credite mai sigure. Altminteri, ponderea înaltă a aceluiași credite neperformante ar putea să persiste încă multă vreme.